SEGONA FASE DE LA RESTAURACIÓ I AMPLIACIÓ DEL CONJUNT DE CAMPANES DEL CAMPANAR MAJOR DE LA VILA D'ONDARA

PARRÒQUIA SANTA ANNA D'ONDARA

Algunes vegades, no sabem si som nosaltres els qui escrivim la història o, és ella la guia en el caminar de la vida. Fa un any, amb el Centenari de la Proclamació Canònica de la Verge de la Soledat com a Patrona de la Vila d'Ondara, vivíem uns moments històrics dels quals, amb el gran esforç de tot el poble i l'ajut del nostre Ajuntament, beneíem la nova campana major per al campanar del Temple Parroquial dedicada a la nostra Mare i Patrona en memòria viva del Centenari, d'uns 645 kilograms, 1020 mm de diàmetre de boca, junt a la restauració de l'única campana que ha sobreviscut als darrers 80 anys que du el nom de Maria. Completàvem així una primera fase, la més costosa econòmicament i la més gran, ja que són les dues campanes majors de la torre parroquial.

De moment, no teníem previst reprendre una segona fase. Malgrat el desig de poder tindre la torre en condicions i restaurada, són moltes les accions en el dia a dia de la parròquia i les necessitats socials o patrimonials més històriques requereixen la seua atenció. Però, un 4 de juliol de 2023, mentre ficaven a punt l'estrena de les noves campanes i féiem l'obligada revisió per part de l'empresa mantenidora Electrorecamp S.L. a totes les campanes d'Ondara (Pamis, Crist, Cementeri, Parròquia, Convent) per a les properes festes, es va descobrir el GREU TRENCAMENT de la CAMPANA MENUDA del Temple Parroquial que mira cap a l'Ermita del Crist a la cara del campanar per la part de la casa abadia.

Té un greu i pronunciat clevill, molt dissimulat, que sols podem apreciar si ens aproximem o escoltem el so sec i estrident del bronze que ha anat perdent segons el seu ús. De no adonar-se, s'haguera llançat la campana a l'exterior que dona a l'edifici parroquial amb els conseqüents danys materials i mai desitjats personals. Afortunadament, es va procedir a la immobilització immediata en el volteig i mig vol des d'aleshores fins hui. La campana sona a badada, sense vibració. Fou fosa en 1995, per «Caresa Campanas» en Valladolid, pesa 113 kg, per tant, no té cap valor històric. Va ser fruit de l'ampliació de dues a tres campanes quan el rector d'aquells moments, En Juan Gavilà Perelló va dur endavant el gran treball de restauració del campanar i façana de l'església.

Trencament sobre l'ansa de la campana de Sant Jaume

Amb el seu trencament i vist la qualitat de la fundició, no hi ha més segura solució que fer una nova. I per sort, era la més menuda. Així que, des d'aquell moment ens ficàrem mans a l'obra i, fins hui, hem treballat des de dues vessants. Per un costat, l'aspecte econòmic, gràcies a «Campano» que s'ha quedat amb nosaltres junt a la fidel col·laboració del poble d'Ondara, sempre present a les necessitats de la parròquia i de la Confraria del Santíssim Crist i les Set Paraules que fan possible que ens endinsem en aquest projecte, malgrat que encara ens queda molt per finançar.

Per altre costat, tenim el gran treball d'investigació i aportació de l'historiador Robert Miralles, qui ha fet un recorregut al patrimoni campaner de la Vila d'Ondara des dels inicis de la parròquia fins a la desafortunada Guerra Civil de 1936. En ell, s'ha pogut trobar, a l'històric arxiu, ressenyes de les distintes benedicciones de les campanes que han habitat els dos Temples Parroquials. Amb el descobriment dels noms i grandàries de les antigues campanes, de nou, ens hem de replantejar el projecte per a que, formant un nou conjunt harmònic, aquest recupere la història i advocacions de les mateixes, arrels de la nostra fe i vida parroquial.

La història documentada ens descriu que en 1689 es beneeix la campana Maria Anna Magdalena en l'anterior campanar del primitiu temple parroquial que va estar en actiu a finals del segle XVI i quasi tot el segle XVII. Possiblement, amb la construcció de l'actual i segona església parroquial, més gran i amb un nou campanar que va ser inaugurada a finals dels anys 30 del segle XVIII trobem la més interessant referència de la benedicció de dues noves campanes dedicades als patrons de la Vila: Sant Cristòfol i Santa Ana, que ostenten en l'actualitat el copatronatge junt a la Patrona Principal, la Verge de la Soledat. La ressenya, que apareix al tercer *«Quinque Libri»* (1737-1738), diu així: *«En veinte y ocho de Septiembre de mil setecientos treinta y siete, yo Mosén Joseph Perez Clemente Retor de la Parroquial Iglesia de Ondara Bendige las dos Campanas que se han fabricado, La Maior Baxo la Invocacion de Sta. Anna y la menor baxo la invocacion de San Christoval dando la forma del Ritual Valentino. Tenian para ello Comision del Revdo. Sr. Vicario General refrendada por Donís Diego en el día diez y siete de los Corrientes. Y por la verdad lo firmo. Joseph Pérez Clemente»*

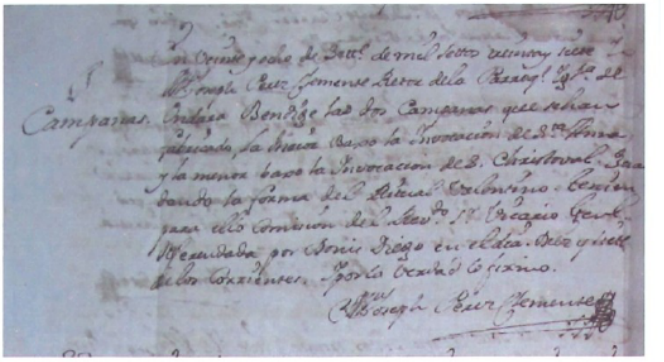

Extracte del document signat pel rector de la parròquia que descriu la benedicció de les campanes de Santa Ana i Sant Cristòfol el 28 de setembre 1737.

Per aquest fet i, fidels a les campanes que marcaren el dia a dia de la fe i sentiment de tot un nostre poble des de 1737 fins a 1936, el nostre campanar havia de recuperar el nom de les dues campanes antigues patronals: tant la menuda, dedicada a Sant Cristòfol i la segona a Santa Ana que, en una tercera i última fase recuperarem en els vinents anys, si Déu vol...

L'actual segona fase de la recuperació i ampliació del conjunt de campanes, ampliarà el patrimoni campaner a dues campanes menudes noves més la matraca. Així, el dia gran de la festa del Crist, el 16 de juny de 2024, en el Temple Parroquial, dintre de la Missa Major, amb la presència de la imatge, es beneirà el nou «Ximbolet» (campana menuda) dedicat a Sant Cristòfol i, la campana que substitueix a la trencada, que durà el nom de Crist de l'Agonia, junt a la recuperació de la matraca. Són tres els nous instruments que habitaran els pròxims segles al nostre estimat campanar transmissor de la veu de Déu i la veu del poble... Tot seguit, es descriu el nou patrimoni campaner que s'afegeix a la torre per a estes festes patronals.

1. Fosa d'una nova campana per les artesanes mans d'Abel Portilla i família en Gajano (Santander), de diàmetre 350 mm i 30 kg de pes com a recuperació de l'antiga campana xicoteta dedicada Sant Cristòfol, copatró de la Vila d'Ondara i antic patró. L'antiga campana, sota el mateix nom, recorda i recupera la que ser beneïda el 28 de setembre de 1737. Després de tres segles d'història, com descriu el nostre Arxiu Parroquial, recuperem este xicotet bronze que s'instal·larà en la part superior de la finestra que mira a «l'Ermita del Crist» i ampliarà el conjunt a 5 campanes.

Imatge de Sant Cristòfol, d'escaiola, inspirat en la pintura de l'Altar Major, fet en negatiu, gravat a mà per al motle de la nova campana.

2. Fosa d'una nova campana de diàmetre 560 mm i 110 kg de pes per les artesanes mans d'Abel Portilla i família en Gajano (Santander), de la mateixa grandària, característiques i, millor qualitat, que la campana trencada per la part superior dedicada a Sant Jaume Apòstol, fosa l'any 1995, i immobilitzada les passades Festes Patronals pel trencament horitzontal de la base superior prop de l'ansa i que perillava la seua caiguda. S'instal·larà en el lloc de la trencada, un poc més baix, per deixar pas a la de Sant Cristòfol. El nou bronze portarà l'advocació al «Santíssim Crist de l'Agonia» per situar-se en la part inferior de la finestra que mira cap a l'Ermita i per raons històriques que tot seguit detallem. A més, el nou bronze, du gravat el primer fragment dels gojos que diu així: «Pues en cruz estás clavado, y mueres por nuestro amor: ¡Perdónanos, padre amado; misericordia, Señor!»

3. La forta tradició i celebració de la Setmana Santa d'Ondara, amb les vuit confraries regides per la Junta Central, fa que siga indispensable la recuperació d'este instrument després de quasi mig segle en desús. La Matraca es fa sonar des del Glòria del Dijous Sant fins al Glòria de Resurrecció en substitució de les campanes que guarden dol mentre es celebren els Oficis i Processons de Setmana Santa. A causa de l'abandó i deteriorament de l'actual Matraca junt al creixement de la població, es construirà una nova, més gran i sonora, fent inservible l'actual que es tractarà i restaurarà com a peça de museu per la importància del seu ús i història del patrimoni campaner local. La nova matraca serà possible gràcies a la col·laboració de la mateixa empresa Electrorecamp S.L. i la Confraria del Sant Sepulcre i del Crist Ressuscitat.

Actual matraca, dels anys quaranta del segle XX i que s'ha conservat malgrat el seu abandó i desús

Aplegats fins ací, raonadament llançaríem la següent qüestió: Per què fem una quinta campana dedicada a Sant Cristòfol? Són dos els motius fonamentals a fer una campaneta més menuda dedicada al sant copatró.

En primer lloc, una qüestió tècnica de so. L'actual escala sonora de les campanes comença massa greu, ja que la nova campana del Crist té una grandària considerable. Un bon conjunt harmònic necessita, igual que una banda de música, diferents instruments en distints graus per fer una escala com cal. Per aquest fet, necessitem tindre el so ràpid i sec d'una campana menudeta que harmonitze el joc als voltejos. I com no, recuperem l'advocació campanera de Sant Cristòfol, motiu fonamental.

En segon lloc, una clara qüestió històrica. No podem prescindir d'una campana dedicada al Santíssim Crist de l'Agonia que rememore i acompanye els orígens de la construcció de l'Ermita al nou barri. Al Temple Parroquial, segons inventari, existia la

imatge del Santíssim Crist de l'Agonia fins que, a partir de 1895 es cita la construcció de la nova ermita on, en un primer moment, tenia dues campanes en l'espadanya sota la teulada. Actualment, amb les obres d'ampliació de l'ermita, als inicis del segle XXI, es contempla una única campana fosa l'any 1960 que abans de l'ampliació ocupava la finestreta al damunt de la porta. Per aquest fet, en record de la segona campana no recuperada a l'oratori; de l'antiga imatge que es venerava al Temple Parroquial i de l'orientació de la finestra del campanar mirant cap al barri del Crist donen peu a què aquest nou bronze porte el nom del Crist de l'Agonia canviant l'advocació de Sant Jaume que no té cap fonament històric o devocional a la Vila d'Ondara.

I ara si, amb una inversió de 21.027,31 €, I.V.A. inclòs completem el conjunt de campanes del campanar major de la Vila d'Ondara amb els jous de fusta tradicionals de perfil valencià, absorbents de les vibracions i electrificació del volteig o mig vol a impulsos que imita el toc manual. Passarem de tindre tres campanes en 2023 a cinc campanes en 2024. Tan sols ens quedarà restaurar la campana tercera, que ocupa la finestra que mira cap a la Capella de la Comunió, l'única que queda amb el contrapès de ferro i el motor continu. Però això ja serà més endavant perquè, de moment, no és urgent... Cal agrair de tot cor a tots els qui cada dia feu possible la realització de projectes que, fins i tot, mai s'hagueren pogut realitzar.